

ŠTEV. 2.

LETNIK XXII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

**REVIJA ZA NARODNO GOSPODARSTVO,
SOCIALNO POLITIKO IN SORODNE STROKE.**

V LJUBLJANI, DNE 15. FEBRUARJA 1921.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. A. Gosar: Programatične misli	17
Obrestna mera	30
Zadružništvo	32
Gospodarstvo	35

Vabilo na redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Smledniku, registrirane zadruge z neomejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. februarja 1921 ob 3. uri popoldne v Društvenem domu.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.

3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor

Konsumnega društva v Št. Jerneju, registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. svečana 1921 ob 3. uri popoldne v dvorani Društvenega doma.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Potrjenost rač. zaključka za l. 1920.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure po-

zneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Vabilo na redni občni zbor

Kmetijske zadruge za nakup in prodajo v Begunjah pri Cerknici, registrirane zadruge z omejeno zavezo, ki se bo vršil dne 27. februarja 1921 ob 3. uri pop. v prostorih izobraževalnega društva.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev rač. zaključka za leto 1920.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih zadrušnikov.

Poziv.

Živnorejska zadruga v Mekinjah, r. z. z. o. z., je vsled sklepa občnega zbora z dne 14. novembra 1920 stopila v likvidacijo dne 6. decembra 1920.

Upniki zadruge se pozivljajo, naj prijavijo svoje terjatve pri zadruzi.

V Mekinjah, dne 26. jan. 1921.

Živnorejska zadruga v Mekinjah
r. z. z. o. z. v likvidaciji.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 40 K na leto, za pol leta 20 K, za četrt leta K, 10; za člane zvezinih zadrug po 30 K na leto. Posamezna številka 4 K. — Izhaja enkrat na mesec.

..... Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. A. Gosar.

Programatične misli.

V.

Gospodarstvo.

b) Gospodarska politika v višjih upravnih enotah.¹⁾

Zato, da se navedena gospodarska načela v vsem narodnogospodarskem življenju stopnjema dosledno uveljavijo, morajo skrbeti v prvi vrsti država in avtonomne pokrajine.

Gospodarska načela, ki smo jih spredaj razvili in razložili, pomenijo v obstoječem gospodarskem in družabnem redu globoko segajoč prevrat. Glavne temelje, zasebna last, prostost v izbiri dela in konsuma, obdržimo sicer še nadalje, toda gospodarski organizem, ki naj bi se na njih osnoval, bi bil povsem drugačen od sedanjega. Zato je jasno, da teh načel ni mogoče gladkim potom uveljaviti v praktičnem življenju, ako ne prevzamejo vodilne vloge pri tem država in njeni avtonomni deli, kolikor imajo zakonodajno moč.

Najprej je treba neomejeno, modernim socialnim principom nasprotujočo gospodarsko svobodo zakonitim potom omejiti, potem šele bo mogoče s podrobnim siste-

¹⁾ Semkaj prištevamo državo in njene avtonomne dele, ki imajo zakonodajno pravico (avtonomne pokrajine), dočim spadajo okraji in občine k upravnim enotam nižje vrste.

matičnim delom stopnjema preobraziti dosedanji gospodarski in družabni red tako, da bo v vsakem oziru odgovarjal našim načelom.

Mimo tega vodi samo ena pot, ki se na prvi pogled zdi sicer krajša, pa je v resnici, kot uči zlasti skušnja sedanje dobe, ne le prav tako dolga, če ne še daljša, marveč tudi mnogo nezanesljivejša, namreč pot revolucije. Našemu socialnemu naziranju odgovarjajoč gospodarski red ni zamišljen samo kot mrtva mehanična uredba, marveč kot živ organizem, v katerem se mora vsak član dobro zavedati vezi, ki ga družijo z drugimi člani in z organizmom kot celoto, ker bo mogel edino tako spoljevati svoje družabne dolžnosti. Zato pa se ta gospodarski red ne da kar čez noč uvesti, marveč je treba prej ljudi zanj vzgojiti ter jih pripraviti, da bodo v polni meri kos svoji nalogi.

Revolucija prezira vse to. Ona skuša svet naenkrat preobraziti. Zato uničuje vse, kar je starega, ne meneč se, ali ni morda vsaj začasno boljše od razvalin, na katerih se more le polagoma razviti nov družaben organizem. Njena naravna gospodarska posledica je vsled tega obubožanje in revščina, iz katere vodi do novega blagostanja dolga doba, v kateri se morajo ljudje šele po-

lagoma privaditi novim nazorom in idejam, iz katerih se je revolucija porodila. Revolucija se torej po svojem končnem uspehu ne loči bistveno od evolucije mirnega razvoja, katerega kvečjemu nekoliko pospeši, zato pa zahteva ogromne žrtve v materialnem in moralnem oziru.

Družabno naziranje, na katerega hočemo opreti novi gospodarski red, se v veliki meri naslanja na socialni čut in moralično moč ljudi. Brez socialno čutečega in brez moralično krepkega ljudstva tak gospodarski red sploh ni možen. Revolucija pa nasprotuje socialnemu čutu in ubija moralično moč ljudi, ker ruši ono, kar je bilo dotlej svetega in nedotakljivega, ter jemlje s tem ljudem smisel za avtoriteto in socialno dolžnost. Našim modernim razmeram in modernemu socialnemu naziranju odgovarjajoča gospodarska načela so nastala pod vtišom sedanjih krivičnih razmer, ter so točen izraz sedaj prevladujočega socialnega mišljenja. Zato tudi ni dvoma, da se bodo prej ali slej v praktičnem življenju uveljavila. Gre le za to, ali naj se to zgodi zakonito, potem razvoja evolucije ali nasilno, potom revolucije. Ker je pot evolucije zakonita in brez dvoma zanesljiva ter vodi sicer stopnjema, toda v polnem obsegu do cilja, je jasno, da se moramo odločiti za njo, revolucijo pa odklanjati ter zastaviti vse svoje moči, da legalnim potom pripravimo tla za nov družabni red.

Zato morajo pospeševati splošno **narodnogospodarsko izobrazbo** in tako vzbujati med ljudstvom zanimanje in smisel za narodno gospodarstvo v pravem pomenu besede. Osnujejo naj se posebne narodnogospodarske šole, od ljudskošolskih učiteljev in učiteljic pa naj se zahteva, da se v gospodarskih vedah tako izpopolnijo in izvežbajo, da bo mogel vsakdo izmed njih v svojem službenem okraju in njega okolici

prirejati sistematične splošne gospodarske ali specialne strokovne tečaje.

Ljudstvo in izobraženci se po večini mnogo premalo zavedajo važnosti in pomena gospodarskega življenja sploh. Zlasti malo smisla in umevanja pa imajo za pravo narodno gospodarstvo. Preprosto ljudstvo se briga samo za svoje zasebne gospodarske zadeve ter se pri tem prav nič ne ozira na splošne narodnogospodarske koristi, izobraženci pa v veliki meri sploh nimajo pravega vpogleda v pojave gospodarskega življenja in njih prave vzroke. To neumevanje gospodarskih vprašanj odseva vse vprek iz naših domačih listov. Kaže pa se tudi v naši gospodarski politiki, kjer se najusodopolnejše napake kar vrstijo druga za drugo.

Jasno je torej, da imamo splošno gospodarsko in še posebej narodnogospodarsko izobrazbo ljudstva gojiti in pospeševati, zlasti pa je treba, da si potom narodnogospodarskih srednjih in visokih šol vzgojimo zadostno število izobražencev, ki bodo v narodnogospodarskih problemih povsem vešči in vsled tega sposobni voditi našo gospodarsko politiko.

Šele tedaj ko bomo imeli dovolj takih ljudi, bo mogoče misliti na pravo, vso produkcijo in ves konsum enotno urejujoče narodno gospodarstvo, šele tedaj bomo mogli uveljaviti načelo, da političnih zastopnikov in voditeljev naroda, ki so v veliki meri poklicani zastopati njegove gospodarske koristi, ne vsposablja za to že morebitni njihov politični talent, marveč da morajo biti v gospodarskih in še posebej v narodnogospodarskih vprašanjih vešči in izobraženi.

Dočim bi se moralo skrbeti za zadostno število narodnogospodarsko naobraženih inteligentov potom posebnih šol, je to glede širših ljudskih plasti nemogoče ter bi bilo tudi nepotrebno. Za preprosto ljudstvo je

strokovna izobrazba, ki se tiče pred vsem le tiste panoge gospodarskega življenja, s katero se posameznik peča, gotovo mnogo važnejša kot splošni narodnogospodarski nauki. O teh se ljudstvo lahko pouči mimorede pri svojem strokovnem pouku, ali pa kvečjemu v posebnih, primerno dobo trajajočih tečajih.

Ker torej v ta namen ne kaže snovati posebnih šol in ker bi bilo to tudi praktično nemogoče, bi to izobraževalno delo najlažje vršilo ljudskošolsko učiteljstvo, ki bi se pa moralo prej seveda temu primerno izobraziti. Vsak ljudskošolski učitelj naj bi bil poučen vsaj v najvažnejših narodnogospodarskih naukih. Poleg tega pa naj bi se zahtevalo od njega, da se v eni ali drugi stroki gospodarskega življenja tako temeljito izvežba, da bi v tej stroki lahko prirejal za ljudstvo na deželi, predvsem seveda v svojem službenem kraju ob primernem času sistematične strokovne tečaje. K temu naj bi bil vsak učitelj obvezan, država ali pokrajina pa naj bi mu plačala za to poseben honorar.

Ako bi se pri nameščenju učiteljstva njihova strokovna izobrazba po možnosti upoštevala, bi se lahko v vsakem kraju redno vsako leto priredilo po več različnih strokovnih tečajev, pri katerih bi se poleg strokovnih nauk polagoma vcepilo ljudem tudi zanimanje in smisel za narodno gospodarstvo, s čemer bi se šele ustvarila zanj prepotrebna podlaga.

Podpirati morajo **zadružništvo**, zlasti produktivne, nabavne in prodajne zadruge, pospeševati na ta način enotno organizacijo produkcije in konsuma ter gojiti neposredne stike med producenti in konsumenti, da se tako polagoma odpravi **vmesna trgovina**. Potom **gospodarskih svetov** in zastopov pa morajo v čim večjem številu pritegniti k praktičnemu vodstvu narodnega gospodarstva ljudske zastopnike, ter jih tako po-

lagoma vsposobiti, da bodo kos nalogam v celi državi enotno urejenega gospodarstva.

Številne naloge, ki izvirajo iz potrebe po enotni organizaciji produkcije in konsuma v okviru celega narodnega gospodarstva, ima vršiti pred vsem najpopolnejše organizirana družabna enota, to je država s svojimi podrejenimi upravnimi enotami oziroma organi. Vendar bi bilo napačno misliti, da bi mogla država in njene upravne enote s svojimi podrejenimi organi te naloge v polnem obsegu rešiti. Nasprotno, vedno ponavljajoče se skušnje širom sveta pričajo, da je država v tem oziru precej nesposobna. Njen aparat je navadno preokoren, ker ne dopušča, da bi prišla privatna inicijativa do primerne veljave, tako da mu ne smemo nalagati prevelikih obveznosti ter mu ne smemo preveč zaupati. Zato pa je nujno potrebno, da se narodno gospodarstvo v pravem strogem pomenu besede poleg države opre zlasti na zasebne gospodarske organizacije in med temi pred vsem na zadružništvo, zlasti na produktivne, nabavne in prodajne zadruge.

Država s svojimi podrejenimi enotami in organi ter svojimi zakonitimi določbami mora pač ustvariti podlago, ogrodje cele narodnogospodarske organizacije, toda izpolnitev in podrobna izvršitev od države v velikih obrisih načrtanega narodnega gospodarstva je stvar privatnih gospodarskih organizacij. Da igra zadružništvo med temi posebne vloge, je utemeljeno že v njegovi naravi, ker združuje v sebi najširše plasti ljudstva ter jih more le ono, bodisi kot producente ali konsumente pritegniti v enoto narodnogospodarske organizacije. Brez široko razpletenega zadružništva o enotnem narodnem gospodarstvu sploh ne more biti govora, kajti dokler ni velika večina prebivalstva organizirana v gospodarskih zadru-

gah, toliko časa je popolnoma nemogoče dobiti točen pregled čez vso produkcijo in ves konsum, ter je izključeno, da bi se dejanski ne ravno samo po posebnih, marveč tudi po splošnih interesih. Šele tedaj, ko bodo imele zadruge in njih zveze znanen del vsega gospodarskega življenja v svojih rokah, bodo mogle produkcijo in konsum res organizirati ter ju naravnati v tisto smer, ki jo zahteva splošna korist. Takrat bo tudi dana možnost, da se producenti in konsumenti spravijo v neposreden stik in da se na ta način izloči neproduktivna in v enotno urejenih gospodarskih razmerah nepotrebna vmesna trgovina. Jasno je torej, da se mora združništvo v enotni organizaciji narodnega gospodarstva kot eden njegovih glavnih, za državo brez dvoma prvih nositeljev posebej upoštevati in da ga morajo država in njeni avtonomni deli kar najbolj podpirati.

Poleg zadostne splošne narodnogospodarske izobrazbe in poleg široko razpletenega združništva pa je za razvoj in prospeh enotne narodnogospodarske organizacije še posebno važno, da se kar največ ljudi izvežba v praktične narodne gospodarje. Teoretična izobrazba, pa tudi združništvo, zlasti če prevladuje v njem duh zasebno dobičarskega gospodarstva, pomenita še vedno dokaj premalo, da bi bilo mogoče na tej podlagi zasnovati enotne narodnogospodarske organizacije.

Treba je več. Treba je, da je med narodom zadostno število praktično izvežbanih narodnih gospodarjev, ki vplivajo po vseh krajih in vseh gospodarskih organizacijah, da se vse gospodarsko življenje dejansko giblje v smeri pravega narodnega gospodarstva. Da se to doseže, pa je potrebno, da pritegnejo država in avtonomne pokrajine k upravi javnega imetja, kakor zlasti tudi k reševanju vseh važnejših narodno-

gospodarskih vprašanj v čim večji meri zastopnike ljudstva ter jih na ta način polagoma izvežbajo v prave praktične narodne gospodarje.

Edino na ta način bodo dobili ljudje iz najširših plasti ljudstva vpogled v najtežje in najvažnejše narodnogospodarske probleme, edino tako se bodo naučili presojeti pojave javnega življenja po njihovih pravih, to je največkrat gospodarskih vzrokih in edino na ta način bo mogoče vzgajati dovolj ljudi, ki bodo kos nalogam, ki jih mora v pravem narodnem gospodarstvu vršiti, če ne vsak posameznik, pa vsaj vsaka gospodarska organizacija.

Da bo domača produkcija po možnosti zadostčala domačim potrebam, morajo:

a) Podpirati v tem pogledu važne gospodarske panoge in stroke (n. pr. lesne in poljedeljske industrije)¹⁾ materialno z izvedbo **agrarne reforme** in pospeševanjem **notranje kolonizacije**, z dovoljevanjem in organizacijo **kredita, podporam**, z gradnjo in vzdrževanjem gospodarsko važnih **prometnih sredstev** (ceste, železnice, prekopi, pošta, brzojav itd.) ter s primerno **trgovsko, tarifno in carinsko politiko**, dalje pa tudi s pospeševanjem **strokovne izobrazbe**, zlasti z osnovanjem **strokovnih šol**, prirejanjem **strokovnih tečajev**, otvarjanjem **razstav**, s sklicevanjem, oziroma razpisavanjem **gospodarskih enket** itd. Kolikor gre za preskrbo z najvažnejšimi življenjskimi potrebščinami, predvsem z **živili**, morajo v praktično vzdržljivih mejah storiti to tudi tedaj, če bi s strogo trgovskega stališča bolj kazalo pridelovati ali proizvajati kaj drugega za svetovni trg.

b) Uravnati morajo produkcijo in konsum kar najbolj gospodarsko. Zato morajo za izdelke, ki se prodajajo na trgu v raznovrstnih tipih in oblikah, ki se medseboj le nebitveno razlikujejo, ali pa se nahajajo med njimi celo nesporno slabe vrste, določiti omejeno število preizkušenih in sploš-

¹⁾ Industrijo, ki se peča s predelovanjem in izkoriščanjem poljskih pridelkov, n. pr. tovarne za sladkor, spirit itd.

no priznanih tipov, vse druge pa naj prepovedo.

c) Skrbeti morajo, da se **konsum prilagodi domači produkciji**. Zato morajo uvoz slabega in nepotrebne bлага popolnoma prepovedati, uvoz pogrešljivih pridelkov in izdelkov pa omejiti. Podpirajo naj ustanove, naprave in prireditve, ki imajo namen seznaniti občinstvo z domačimi izdelki in pridelki ter njihovimi vrlinami.

A.)

Z narodnogospodarskega vidika je važno, da posvetimo posebno pozornost onim gospodarskim panogam in strokam, v katerih domača produkcija ne zadošča domačim potrebam, temveč smo navezani na uvoz tujih produktov.

Država in avtonomne pokrajine se morajo za take gospodarske panoge in stroke resno zavzeti ter jih po možnosti bodisi gmotno, bodisi s širjenjem strokovne izobrazbe podpirati. Drugače ne bomo nikdar svojih potreb krili s svojimi pridelki in izdelki. Način, kako naj se to v vsakem posameznem slučaju zgodi, je seveda zelo različen. Ako vzamemo za vzgled poljedeljsko industrijo, vidimo, da je ponekod v prid in korist, če se agrarna reforma čim prej in kar najpopolneje izvede, dočim je treba drugod ravno nasprotno paziti, da se zemlja preveč ne razkosa. V drugih krajih zopet je za pospeševanje poljedelske industrije važna poleg agrarne reforme notranja kolonizacija. Oboje agrarna reforma kakor tudi notranja kolonizacija ima poleg tega velik pomen ne le za poljedelstvo samo po sebi, marveč tudi za celo vrsto gospodarskih panog, ki so s tem v ožji zvezi. Podrobnejše ne moremo tu o tem razpravljati, treba je le opozoriti, kako vevažen regulator za razvoj gospodarskega življenja v državi tiči uprav v pravilni agrarni politiki. Pravilna razdelitev in poselitev zemlje je največkrat

predpogoj in ključ do narodnega blagostanja kakor tudi do socialno pravilno urejenih razmer.

Pri pospeševanju pojedinih gospodarskih panog in strok igra največkrat veliko vlogo kredit. Tudi v tem oziru ima država s svojimi avtonomnimi deli vred važne naloge. Ona mora skrbeti, da se v ta namen privatni kredit zbere in organizira, ali pa, če ji njeno finančno stanje to dopušča — dovoljuje oziroma stavi sama potrebne svote na razpolago. Mnogokrat je tudi potrebno, da pomore država ali pokrajine pojedinim gospodarskim strokam s podporami, premijami itd.

Država in avtonomne pokrajine imajo nadalje vevažno nalogo skrbeti za zadostna in dobra prometna sredstva (ceste, železnice, prekopi, pošta, brzojav itd.), ter s tem podpirati in pospeševati tiste z narodnogospodarskih vidikov pomembne panoge, ki se samo v obstoječih razmerah nemorejo zadostno razvijati. Dobra prometna sredstva so za marsikatero, pa bodisi poljedeljsko, obrtno ali industrijsko stroko življenski predpogoj. Razdalja je v gospodarskem življenju tako važen činitelj, da ga je treba vsepovsod upoštevati. Tudi največji naravni zakladi ne morejo dostikrat nič koristiti, ako pot do njih ni prosta, oziroma ako jih ni mogoče s primernimi stroški spraviti na kraj potrebe ali uporabe. Skrb za prometna sredstva in občila spada zaradi tega gotovo med najvažnejše naloge države in pokrajin.

Izredno velikega pomena v tem pogledu je nadalje trgovska, tarifna in carinska politika. Sedanja trgovska, tarifna in carinska politika žal ne podpira in ne pospešuje vedno tistih strok, ki so s stališča, da bi morala domača produkcija kriti domače potrebsčine, najvažnejše in pospeševanja najbolj vredne. Nasprotno, prav pogosto se zgodi, da uživajo prednost uprav

tiste panoge narodnega gospodarstva, ki služijo v prvi vrsti izvozu, dočim se na potreščine, katere moramo uvažati, nihče dovolj ne ozira. Zaraditega pa je potrebno, da se država in avtonomne pokrajine v tem oziru odločno postavijo na zgoraj označeno stališče, da mora domača produkcija najprej kriti domače potrebe, potem šele iščemo trgovskih zvez z drugimi narodi. Ako bomo ravnali dosledno po tem načelu, potem ni nobenega dvoma, da bi bil tistim gospodarskim panogam in strokam, ki se pri nas še niso dovolj razvile, nadaljni razvoj v vsem obsegu zajamčen.

Da ima za pospeševanje pojedinih gospodarskih panog in strok širjenje strokovne izobrazbe velik pomen, o tem ni treba posebej govoriti. Naše zaostalosti v mnogih, mnogih gospodarskih ozirih je kriva predvsem nevednost. Država in avtonomne pokrajine bi raditega s pospeševanjem strokovne izobrazbe gotovo jako veliko koristile prospehu tistih strok, ki so pri nas še mnogo premalo razvite. Zato je predvsem treba, da se kolikor mogoče snujejo in ustanavljajo strokovne visoke, srednje in nižje šole ter da se čim pogosteje prirejajo strokovni tečaji.

K temu delu je treba, kakor smo že spredaj omenjali, pritegniti zlasti ljudskošolsko učiteljstvo, ker bo edino-le na ta način mogoče v kratki dobi pričeti po vsej državi in po vseh pokrajinah s strokovnim poukom vseh slojev, ki so tega potrebni. V tem pogledu bi bile velevažne tudi razstave in enquete, ki naj bi se v čim večjem številu prirejale, da bi se na ta način vzbujalo v ljudstvu zanimanje za gospodarski napredek.

S tem seveda še iz daleka nismo našeli vseh pomočkov, s katerimi naj bi država in avtonomne pokrajine podpirale in pospeševale razvoj v tistih strokah, od katerih je

v prvi vrsti odvisno, ali in v koliki meri bomo kdaj s svojo produkcijo dejanski krili svoje potrebe. Vendar imamo vsaj prilično jasno pred očmi, kako daleč sega v tem oziru dolžnost države in njenih avtonomnih delov. Opozoriti pa moramo še na sledeče:

Med splošnimi živlenskimi potrebščini je treba posebej upoštevati nekatere najnujnejše, brez katerih človeku sploh ni obstanka n. pr. obleka, obutev, zlasti pa živila. Žito, sočivje, meso, mleko, jajca, volna, lan i. t. d. so življenske potrebščine, brez katerih po naših pojmihi ni obstoja niti najskromnejšemu človeku. Moderna industrija in trgovina nas preskrbljujeta z mnogovrstnimi potrebščinami, katerih izgube bi težko utrpeli, vendar se vse te potrebščine po svoji elementarni važnosti za človeško življenje ne dajo primerjati z zgoraj naštetimi, kajti one so nam predpogoji življenja.

Bistvo gospodarjenja obstoji v tem, da zadostimo najprej najvažnejši potrebi, druge pa pridejo šele za njo na vrsto, vsaka po svoji važnosti. Zato je jasno, da moramo produkcijo najvažnejših potrebščin, zlasti živil, že s splošno gospodarskega stališča ščititi pred vsako drugo. Če je načelo, da naj bi domača produkcija skušala po možnosti zadostiti domačim potrebam na splošno za celo narodno gospodarstvo pravo, potem mora ono še mnogo bolj veljati glede tistih potrebščin, ki so človeku res nujno potrebne.

Sami smo v svetovni vojni doživeli in živo občutili, kaj se pravi biti glede prehrane in drugih sorodnih potrebščin navezan na uvoz. Za našo državo ta bojazen sicer ne obstoja, vsaj glede živil ne, vendar bi bilo napačno ako ne bi posebej presodili posledic, ki jih utegne prej ali slej imeti kakršnakoli odvisnost v tem pogledu. Zlasti je brez vsakega dvoma važno, da uveljavimo naše pravilo glede nekaterih važnih življenskih potrebščin n. pr. glede manufaktural-

nega blaga. Kljub svojemu bogastvu na volni trpimo sedaj vsled pomanjkanja oziroma visokih cen sukna. In dokler ne bomo imeli svoje domače suknene industrije, se nam utegne to, kar nas sedaj tlačí, ponoviti v poljubni dobi. Zato pa moramo zahtevati, da se pri produkciji najvažnejših življenskih potrebščin ne gleda samo na trgovski dobiček, marveč da se pri tem vpoštevata tudi pomen teh potrebščin in da se njih produkcija, kolikor je za domače potrebe res nujna, ne opusti, tudi če bi se kje drugje obetal trenutno boljši zaslužek.

B.)

Do se produkcija in konsum uredita zares praktično, kot zahtevajo to naša splošna gospodarska načela, je predvsem potrebno, da se glede produkcije nekaterih izdelkov napravi prepotrebni red. Sedaj se proizvajajo stvari, ki naj bi služile istemu namenu, v najrazličnejših tipih in oblikah, ki se med seboj le ne bistveno razlikujejo. Mnogokrat gre pri vsem tem edinole za to, da se producent primerno označi, oziroma da se izdelek na zunaj loči od drugih izdelkov iste vrste ter se tako reklama zanj omogoči in olajša. Tako imamo v prometu n. pr. okoli 200 različnih vrst sekir ter kakih 300 vrst plugov. Isto velja glede velike večine drugih zlasti tovarniških izdelkov n. pr. koles, šivalnih strojev, otroških vozičkov itd. Na prvi pogled je jasno, da ta raznovrstnost izdelkov, ki naj služijo istemu namenu, ne le ni potrebna, marveč tudi ni koristna. Ako bi država za take izdelke uvedla in dovolila le omejeno število preskušanih ter splošno priznanih tipov, vse druge pa bi prepovedala, bi se produkcija s tem znatno poenostavila in pocenila, poleg tega pa bi odpadli nepotrebni reklamni stroški, ki zahtevajo v sedanjih neurejenih razmerah ogrom-

ne svote. Poleg tega bi se na ta način doseglo, da bi ostali v prometu in porabi samo najboljše izdelki dočim se nahaja sedaj med njimi mnogo slabih in neporabnih.

Še hujše kot glede omenjenih izdelkov pa je pri modnem blagu vseh vrst. Vzemi mo manufakturno blago. Kak nebroj vzorcev, okusnih, še več pa neokusnih! Ali je res potrebno, da mora dekle, ki si kupuje predpasnik ali robec, izbirati med sto in sto vzorci, da si končno izbere najbolj kriččega? Pa to še ni tako zlo! Koliko blaga se vsako leto vsled neprestano menjajoče se mode prehitro zavrže, razreže v kunjó ali uniči, ker ni več moderno! Kolika narodnogospodarska škoda! In vse to samo zaradi prevelike gospodarske prostosti, zato ker velika manufakturna podjetja hočejo in morajo leto za letom delati dobičke, kakršnih gotovo ne bi niti z daleka dosegli, ako jim ne bi moda pomagala in silila ljudi, da trošijo težko prislužen denar za nepotrebne reči. Primerna omejitev te prevelike svobode je nujno potrebna in s strogo narodnogospodarskega stališča so država in njeni avtonomni deli brez dvoma dolžni poseči tu vmes ter napraviti prepotrben red.

Popolnoma isto velja o drugem modnem blagu. V Nemčiji so imeli pred vojno 76.000 vrst različnih tapetnih vzorcev, med katerimi je bilo seveda mnogo več neokusnih in grdih kot lepih. Ko se je med vojno pod pritiskom takratnih razmer produkcija morala omejiti le na malo število najpriljubljenejših vzorcev, je bila posledica tega, da so se produkcijski stroški znižali in da je vsled tega tudi prodajna cena tapet padla. Opozorim naj le še na razglednice in stenske slike. Koliko neokusnega in čut za lepoto žalečega blaga te vrste se razproda med ljudstvom za isto ceno, kot se plača za navadno reprodukcijo najkrasnejših umetniških del! Tu je poleg gospodarskih raz

logov še iz vzgojenih ozirov nujno potrebno, da se neomejena svoboda glede produkcije in obče tudi konsuma skrči in omeji.

Iz vsega tega se razvidi, da so država in avtonomne pokrajine dolžne s povsem konkretnimi določbami skrbeti, da se produkcija posameznih oddelkov, kakor tudi njih uporaba vršita v skladu z gospodarskimi načeli, to se pravi, da se pri tem ne tratijo brez potrebe človeške sile, kakor tudi ne zakladi blaga. Zahteva, da se produkcija in konsum določenih izdelkov regulirata, ne znači torej neupravičenega omejevanja gospodarske svobode in prostosti v izberi konzuma, marveč le uveljavljanje gospodarskih principov v narodnem gospodarstvu. Šele s tem bo postalo narodno gospodarstvo res „gospodarstvo“.

C.)

Iz načela, po katerem bi morala domača produkcija po možnosti zadoščati domačim potrebam, ne sledi samo, da jo je treba dvigati in pospeševati ter kolikor mogoče praktično, to je gospodarsko urediti, marveč tudi to, da se mora — kolikor je to dejansko mogoče — tudi konsum po nji ravnati.

Da se to doseže, morajo država in avtonomne pokrajine v prvi vrsti prepovedati uvoz slabega in nepotrebne blaga. Znano je, da se zlasti na deželi med preprostim ljudstvom razpečavajo ogromne množine slabega, pokvarjenega ali sicer ne prav porabnega blaga, ki je v primeri s svojo kakovostjo in porabnostjo največkrat zelo drago. Jasno je, da trpi vsled take nepoštenne konkurence domača produkcija škodo ter se ne more prav razviti. Prav tako se spravljajo med ljudi prav pogosto popolnoma nepotrebne stvari ter se jim na različne več ali manj zvite načine usiljujejo, dotlej da se ljudje navadijo nanje ter jih

redno kupujejo. Na ta način rastejo zlasti glede modnega blaga najrazličnejših vrst vedno nove povsem nepotrebne „potrebe“ ljudstva. Prepoved uvoza takih stvari je vsled tega še s splošno gospodarskega stališča važna in potrebna, še potrebnejša pa je, če stremimo za tem, da spravimo domačo produkcijo in konsum kolikor mogoče v sklad.

Iz enakih in podobnih razlogov je tudi potrebno, da se uvoz pogrešljivih stvari kar najbolj mogoče omeji. Dokler nam manjka najvažnejših življenskih potrebščin, dokler mora velik del naroda živeti v bednih, do skrajnosti skromnih razmerah, toliko časa pač ne moremo dovoliti, da se izvažna naše blago v tujino zato, da prihajajo v deželo stvari, katerih nihče nujno ne rabi.

Ako se prepove uvoz nepotrebne in slabega blaga, se mora dosledno prepovedati tudi produkcija takih izdelkov. To je povsem naravno. Ako bi trčili svoje produktivne sile za produkcije slabih, ali celo nepotrebne stvari, dokler nimamo niti dobrih, niti nujno potrebnih pridelkov in izdelkov v zadostni meri, bi s tem ravnali popolnoma proti osnovnim gospodarskim načelom, to je negospodarsko. Isto velja glede produkcije pogrešljivih stvari.

Ako država uvoz takega blaga omejuje ter ga v ta namen naveže na izpolnitev različnih pogojev, potem je popolnoma dosledno, ako prepove tudi reklamo za take stvari. Če je z narodnogospodarskega stališča potrebno, da se konsum takega blaga skrči ter se iz istega razloga uvoz takega blaga omeji, potem bi bilo nedosledno pustiti, da se z reklamo vzbuja v ljudstvu potreba po njem. Posledica tega bi bila ta, da bi se produkcija takega blaga v domači deželi na škodo drugih, važnejših gospodarskih panog povečala ali pa bi se moral zopet dovoliti prost uvoz.

Da se konsum po možnosti prilagodi domači produkciji, je važno zlasti še sledeče: Širši sloji ljudstva največkrat ne vedo, od kod prihajajo posamezni produkti in izdelki, kakor jim tudi ni znano, kje in kaj proizvajamo v domači državi. Zato kupujejo navadno le blago tistih vrst in znamk, ki jih že od prej poznajo, oziroma, za katere se dela največja reklama, ne glede na to, ali je to blago tuje ali domače. Zato se dogaja, da se kupuje v domači deželi slabo uvoženo blago, dočim gredo dobre domače stvari iste vrste za isto ceno v tujino. Vsled tega je potrebno, da delajo država in pokrajine na to, da se ljudstvo seznani z domačim blagom in njegovimi vrlinami. Zato morajo prirejati in pomagati pri prirejanju domačih razstav, pospeševati oziroma olajševati reklamo za dobro domače blago, kratko, skrbeti morajo, da se ljudstvo v tem oziru kolikor mogoče pouči ter dobi vpogled v domačo produkcijo in njene uspehe.

Za prost razvoj zasebnega gospodarstva, kolikor ne nasprotujejo bistvu in narodnogospodarskim načelom, morajo skrbeti s primernimi zakoni, ki naj preprečijo, da bi mogle zasebne, splošnim interesom nasprotujoče gospodarske organizacije omejevati zasebnike v njihovi gospodarski prostosti.

Kakor so potrebni za jamstvo osebne svobode posebni zakoni, prav tako tudi ne zadostuje, ako družba načelo gospodarske svobode samo priznava, ne skrbi pa za to, da ta svoboda tudi obstoja in za vse enako velja.

Spredaj smo zahtevali za privatno gospodarstvo, kolikor je to v skladu z narodnim gospodarstvom, popolno gospodarsko prostost. To je brezdvomno potrebno, kajti medsebojno tekmovanje producentov, ali če hočemo nakratko, konkurenca je za prospeh gospodarstva izredne važnosti. Brez tega bi vsak napredek prenehal in razmere bi se vsled vedno večjega pomanjkanja le še po-

slabšale. Toda neomejena gospodar-ka svoboda ubija samo sebe. Moderne zasebno-gospodarske organizacije (karteli, trusti, koncerni, kombines itd.) stremijo v prvi vrsti za tem, da onemogočijo v svoji stroki vsako konkurenco in ustvarijo na ta način nekaj monopol. Jasno je torej, da njihovo ravnanje, s katerim omejujejo, ali celo uničujejo gospodarsko prostost poedinih podjetij svoje stroke, nasprotuje splošnim interesom in nobenega dvoma ni, da je družba, v prvi vrsti torej država s svojimi avtonomnimi pokrajinami, dolžna skrbeti za to, da se gospodarska svoboda, ki je skupnosti potrebna in koristna, dejansko ščiti in da se ne sme, oziroma ne more kratiti. Zato je treba snovanje takih, po svojem pravem namenu interesom skupnosti nasprotujočih gospodarskih organizacij zakonitim potom omejiti, oziroma če treba tudi popolnoma prepovedati. Zlasti pa se mora izključiti možnost, da bi take organizacije smele brezobzirno, kot se to sedaj dogaja, izrabljati svojo kapitalno premoč, da uničijo in spravijo s pota vse neljube jim konkurente. Velikega pomena je v tem oziru tudi gospodarska avtonomija poedinih važnih panog, o kateri bomo v naslednjih točkah natančneje razpravljali.

Najvišjo premoženjsko mejo, kakor tudi zahtevano omejitev zasebne lasti na produkcijskih sredstvih morajo uveljaviti na sledeči način:

a) **Najvišja premoženjska meja** se mora določiti posebej za samostojno živeče poedince ter družinske poglavarje in posebej za družinske člane. Pri posameznikih in družinskih poglavarjih ta meja ne sme presegati **petkratne**, pri ostalih družinskih članih pa **dvakratne** višine onega zneska, pri katerem redni dohodki iz premoženja samega na sebi v polni meri zadoščajo za res človeka vredno preživljanje ene samostojne živeče osebe.

b) Glede zasebne lasti na zemljišču se

mora po ploskovni meri določiti največji dovoljeni, krajevnim razmeram odgovarjajoči obseg, ki bodi tako odmerjen, da si bo mogla velika večina družin postaviti svoj dom, s katerim bo združen primeren kos zemljišča. Pri tem naj velja pravilo, da **mora biti zemlja tistega, ki jo obdeluje, ali bi jo rad obdeloval.**

c) Da se v smislu spredaj navedenih načel omeji zasebna last na **ostalih produkcijskih sredstvih**, se morajo vsa večja za družabno gospodarstvo važna podjetja stopnjema **podružabiti** (socializirati). Država in deloma pokrajine naj same podružabijo najprej po večini **rudnike**, zlasti premogovnike, **prometna sredstva** (železnice, paroplovna podjetja itd.), **velike bančne in zavarovalne zavode** ter deloma podjetja za izrabo večjih **vodnih sil in velegozdov**. Pri tem morajo skrbeti za vzorno, gospodarskim in socialnim načelom odgovarjajočo upravo podružabljenih podjetij, kakor tudi javnega imetja sploh. Glede drugih obćepomembnih, zasebnih produkcijskih sredstev, oziroma podjetij pa morajo zakonitim potom **priznati obćinam in zadrugam pravico**, da jih **smejo pod primernimi pogoji podružabljati**, bodisi z dovoljenjem, ali tudi brez dovoljenja nadrejenih oblasti. Dolžnost države in pokrajin je, da jih pri tem gmotno in upravno podpirajo. V vseh podružabljenih podjetjih in panogah se mora potom **gospodarskih svetov**, sestojećih iz zastopnikov vseh prizadetih krogov, izvesti kar najpopolnejša gospodarska avtonomija.

A.)

Da dobi najvišja premoženjska meja zares praktičen pomen, se mora določiti posebej za samostojno živeče osebe ter družinske poglavarje in posebej za družinske člane. Razlogi za to razlikovanje so jasni. Kajti če hoćemo vsaj za silo pravićen družabni red, moramo pustiti onim, ki imajo družine, več premoženja, kakor onim, ki imajo samo zase skrbeti.

Ako zahtevamo najvišjo premoženjsko mejo, dokazuje to, da hoćemo biti v izvajanju svojih načel dosledni. Zato pa je po-

trebno, da bo ta meja tako nizka, da se bo pod njenim vplivom dosedanja krivična premoženjska razlika izravnala ter v smislu naših načel popravila. Naravno je, da ne more veljati za poedinca ista omejitev kot za družine, ki štejejo morda precejšnje število članov. Zato je pravićno in potrebno, da premoženjska meja raste in pada sorazmerno s številom družinskih članov. S tem postane ta določba elastićna ter se lahko tako prilagodi razmeram, da ji je dober vspeh zagotovljen.

Glede gospodarskih družb je posebno premoženjska meja nepotrebna, ker sestoje take družbe vedno bodisi neposredno ali posredno iz ljudi, za katere itak že velja splošna premoženjska omejitev. Take družbe bi smele torej imeti samo toliko premoženja, kolikor je ostalo imetje njihovih članov manjše od maksimalne premoženjske meje. Družbe sestojeće iz oseb, katerih privatno premoženje že dosega ta imetek, ne bi mogle vsled tega niti imeti niti pridobiti nikakoršnega novega premoženja, razen kolikor bi njihovi člani prinesli vanje svoje osebno imetje. Naravna posledica tega bi bila, da bi morale vse velekapitalistićne družbe, ki se sedaj mnogokrat nahajajo v rokah maloštevilnih velekapitalistov, število svojih članov tako pomnožit, da bi nihće izmed njih s svojim osebnim imetjem in družbenim deležem ne imel več premoženja kot določa maksimalna meja. Velekapitalizem bi bil s tem ubit in njegova podjetja bi prišla s tem v roke širših slojev.

Pri doioćitvi najvišje dovoljene premoženjske velićine glede poedincev, kakor tudi glede družinskih članov pa je treba vpoštevati sledeće: Kakor že omenjeno, ni namen naše zahteve, da bi se vse premoženje po komunistićnem načelu v strogem pomenu besede kar najbolj enakomerno porazdelilo med vse ljudi, marveć gre le za to, da še

onemogoči neomejeno naraščanje kapitala v rokah posameznikov. Privatna inicijativa, iznajdljivost in podjetnost morajo kljub temu še nadalje imeti priliko, da se udeležujejo ter pospešujejo gospodarsko življenje. Zato je jasno, da zahtevana maksimalna premoženjska meja ne sme biti tako nizka, da bi ravno še zadoščala za malce udobno človeka vredno življenje, ne bi pa puščala človeku možnosti, da v primernih mejah svobodno udeležbi svoje gospodarske zmognosti in sposobnosti. Maksimalna premoženjska meja, ki bi dovoljevala človeku samo toliko imetja, da bi mogel res človeško živeti, bi ves gospodarski razvoj in napredek ubila in onemogočila, škodovala bi pa tudi kulturnemu življenju, ki je mnogokrat precej tesno zvezano z blagostanjem nekaterih krogov.

Pri vsem tem pa je treba vpoštevati še dejstvo, da bi se takoj, kakor hitro bi se maksimalna premoženjska meja — če tudi bi bila razmeroma precej visoka — dejanski uveljavila, socialne razmere nujno spremenile in vsaj deloma uredile. Pri tem bi se tudi kmalu pokazalo, ali je potrebno, da se ta meja še skrči ali ne. Zato je trenutno najvažnejše, da se načelo samo na sebi uveljavi, vse drugo pa bo praktično življenje samo pokazalo.

Iz vseh teh razlogov se vidi, da zgoraj navedena maksimalna premoženjska meja vsaj začasno popolnoma odgovarja našemu namenu. Bolj določno je zlasti v sedanjih neurejenih in neprestano menjajočih se razmerah ni mogoče izraziti, pa to tudi ni tako potrebno kot bi se morda na prvi pogled zdelo. Ako računamo, da rabi v sedanjih razmerah samostojno živeča oseba za normalno, pa vendar povsem človeka vredno življenje mesečno 3000 K, bi bilo to letno 36.000 K, kar odgovarja približno sedaj običajnim ob-

restim enega milijona kron. Najvišja dovoljena premoženjska meja bi torej znašala za samostojno živeče osebe in družinske poglavarje 5 milijonov kron, za vsakega družinskega člana pa še posebej 2 milijona K. Te številke so navidezno sicer še vedno visoke, toda dejanska vrednost, ki jo pomenijo, je razmeroma tako majhna, da bi uveljavljenje take maksimalne meje pomenilo zelo radikalno in dalekosežno socialno reformo, ki bi brez dvoma zadoščala, da se izravnajo vse občutljivejše premoženjske in socialne razlike.

Z druge strani se seveda ugovarja, da bi tako nizka maksimalna meja nujno onemogočila in uničila vso moderno industrijo, ki rabi v svoje namene ogromno število milijonov. Glede tega zadostuje, če opozorimo na že naznačeno dejstvo, da maksimalna premoženjska meja glede gospodarskih družb dejanski ne bi veljala, marveč bi bila njena posledica samo ta, da bi se k družbi moralo pripustiti tako število udeležencev, ki odgovarja njenemu premoženju. Podjetje bi še nadalje obstajalo ter se razvijalo z edino razliko, da bi prešlo iz rok enega ali dveh velekapitalistov v roke večjega števila udeležencev.

B.)

Med produkcijskimi sredstvi je brez dvoma najvažnejše zemljišče.¹⁾ Ono je vir glavnih naravnih dobrin, ki jih človek za svoje materijelno življenje nujno rabi in brez katerih mu ni obstanka. Človek, ki je odtrgan od zemlje, je odtrgan od studenca, iz katerega se stekajo vse važnejše življenjske potrebščine in njegova usoda je v veliki meri izročena v roke onim, ki so gospodarji zemlje. V praktičnem življenju se

¹⁾ Tu imamo v mislih samo zemljo, ki služi poljedelstvu, dočim bomo o stavbiščih govorili pod naslednjo točko.

la odvisnost na prvi pogled pogosto ne razodeva. Mnogokrat se zdi celo narobe, da so posestniki zemlje odvisni od onih, ki jo nimajo. „Ravno v najbolj kritičnih trenutkih, kakršne smo n. pr. med vojno in tudi po vojni doživljali, pa se vselej očitno pokaže, da je zares samostojen in gospodarsko neodvisen edinole tisti, ki ima toliko zemlje, da lahko na nji pridela vsaj tiste potrebščine, ki jih za svoje življenje nujno rabi.

Človeška odvisnost od zemlje pa sega še mnogo dalje. Ako iščemo nekoliko globlje, kje je pravi vzrok neurejenih socialnih razmer v naši moderni družbi, tedaj vidimo, da tiči jedro vsega zla predvsem v neurejenosti zasebne lasti na zemljišču. Ljudem ni obstanka na deželi, zato bežijo v mesta in industrijske kraje, ter ponujajo tamkaj svojo delavno silo tovarnarju, kapitalistu, ki se s tem okoristi in tako množi svoj kapital. Statistika dokazuje neovrgljivo, da je beg z dežele najhujši tamkaj, kjer je zemlja najbolj neenakomerno porazdeljena med ljudi, kjer so veleposestva največja in kjer je vsled tega največ ljudi, ki bi zemljo sicer radi obdelovali, pa je nimajo. „Rezervna armada“ delavstva, o kateri govori Marks, se rekrutira vedno z nova predvsem iz redko poseljenih krajev, kjer je sicer dovolj zemlje, ki pa se nahaja izključno v rokah nekaterih mogotcev. Zemljiški monopol teh ljudi je tako prvi in glavni vzrok, da dobiva velekapital vedno z nova dovolj ljudi, katere v svojih podjetjih izmozgava in izsesava, dokler je v njih kaj delavne energije, potem pa jih zavrže, ne meneč se za njihovo usodo. Pravična razdelitev zemlje, ki omogoči vsem, ki imajo voljo ostati na domačih tleh, je že vsled tega nujen predpogoj za končno zadovoljivo rešitev socialnega vprašanja.

Pa tudi stik z zemljo sam na sebi je za človeka velikega pomena. Splošno se

opaža in na podlagi statistike je dognano, da živi najbolj zdrav in krepak rod ravno na deželi. Uprav iz tega razloga je primeren kos zemljišča vsakemu človeku oziroma vsaki družini nujno potreben, da si ustanovi na njem svoje bivališče, svoj dom.

Dom je vsakemu človeku življenjska potreba. To pa ne le v ožjem pomenu, da mora človek imeti primerno mesto, kamor lahko na večer v miru položi svoje trudne kosti, da se odpočije od dnevnega napora in dela, marveč, da imenuje košček zemlje svojo last, kjer se lahko prosto in neovirano giblje. Tudi vsem modernim zahtevam odgovarjajoče stanovanje še ni dom. Zlasti družinam, ki imajo otroke, ne more niti najmodernejše in najelegantnejše stanovanje samo na sebi nadomestiti preprostega podeželskega doma. Še bolj pa se bo čutila potreba, da bi imela, kolikor mogoče, sleherna družina svoj lastni dom, če se socialne razmere v drugih ozirih vsaj za silo uredijo, tako da se bodo zlasti delavske mase povspele na stopinje pravega človeškega življenja. Že samo prva večja pridobitev po zadnji vojni — osemurni delavnik — odpira tu pogled v popolnoma nove razmere ter obenem potrebe in zahteve.

Delavec mora imeti priliko, da tudi v prostem času dela, ne sicer za to, ker ga žene k temu moreča skrb za vsakdanji kruh, marveč ker ga vleče k temu njegovo naravno nagnjenje, prirojeno mu veselje do dotičnega dela, naj si bo to n. pr. vrtnarstvo, navadno poljedelstvo, kako rokodelstvo ali kar si že bodi. Vse to pa je mogoče edinole na lastnem domu, kjer je človek sam svoj gospod, kjer ga ne vežejo najrazličnejši oziri na tuje koristi, želje in tudi kaprice.

Kaj je dom otrokom v letih, ko zahteva njihova narava kar največ prostosti, ko jih siloma vleče ven izmed ozkih štirih sten,

ni treba še posebej opisovati. Pripomniti hočem le še, da vseh tistih zavodov, ki naj bi obvarovali otroke uplivov ulice, ne bi bilo treba, če bi imele naše družine svoje domove, če bi imeli njihovi otroci na domačem dvorišču hkrati učilnico, delavnico, igrišče in zabavišče, kakršnega nemore dati ne ulica in ne najboljši zavod.

Končno pa je tudi moraličen pomen doma izredno velik. Človek, ki ima svoj dom, ki imenuje neko določeno stalno mesto na zemlji „svoje“, ima s tem že dano nekako naravno podlago, temelj, na katerem se lahko razvije v svobodnega nositelja narodnih, oziroma državljskih pravic in dolžnosti. Človek, ki ima svoj dom, je s tem privezan na svoj kraj, na svoje sosede in okolico ter čuti in ve, kaj so socialne pravice in dolžnosti. Človek brez doma pa ima le prerad smisel samo za pravice nasproti človeški družbi, dočim noče prav poznati in priznati svojih dolžnosti do nje.¹⁾

Na podlagi vsega tega je očitno, kako upravičena je zahteva, naj se pri zemljišču določi tako nizka maksimalna meja, da si bo mogla velika večina vseh družin postaviti svoj dom, s katerim bo združen primeren kos zemljišča. Tu ne gre samo za to, naj se da kar največjemu številu družin možnost, da si postavijo svojo hišico z običajnim „vrtičkom“. Tak dom z vrtičkom v resnici ni primeren dom in ne nudi družini ugodnosti, na katero smo zgoraj opozarjali. Zato ne zadostuje vrtiček, marveč je treba res prave domačije, ki je v skladu z obstoječimi krajevnimi razmerami, ponekod lahko večja, drugod pa zopet manjša, vedno in povsod pa mora v danih razmerah omogočati na nji živeči družini vsaj srednje udobno življenje.

¹⁾ Glej mojo razpravo: „Poljedelstvo v luči socialnega vprašanja“ v „Nar. Gospodarju“ XXI. št. 1., 2., 3. točka C.

Zato je povsem naravno in samo po sebi razumljivo, da se mora maksimalna meja glede zemljišč ravnati po krajevnih razmerah, pri čemer je med drugim vpoštevati zlasti obliko zemeljske površine in rodovitnost zemlje ter gostoto prebivalstva in možnost postranskega zaslužka. Vsi ti momenti skupaj šele morejo podati dovolj jasno sliko dejanskih razmer, na podlagi katerih moramo določiti zasebni lasti na zemljišču vrhno mejo. V hribovitih in goratih ter redko naseljenih krajih bo ta meja naravno vse drugačna kot v rodovitnih in gosto naseljenih dolinah, na širokih planjavah Slavonije, Vojvodine ali Banata gotovo zopet povsem drugo kot v valovitih delih Slovenije, Hrvaške ali Bosne. V krajih, kjer se ljudje pečajo samo s poljedelstvom, mora imeti poedina družina brez dvoma dokaj več zemlje kot drugod, kjer je dovolj prilike za primeren postranski zaslužek, bodisi v tovarni ali domači obrti, industriji itd.

Jasno je torej, da tu niti o približno enotnem merilu ne more biti govora. „Edino, kar lahko popolnoma splošno trdimo, je dejstvo, da morajo biti posamezna zemljišča tem manjša, čim večje je sorazmerno število ljudi, ki je navezano na obdelovanje polja. Poleg načela, naj se da kar največjemu številu družin prilika, da si ustanovijo svoj dom, mora tu veljati pravilo: Zemlja bodi tistega, ki jo sam obdeluje, ali bi jo rad obdeloval. To velja popolnoma splošno in velika, če tudi moderno in vzorno urejena posestva niso niti upravičena niti koristna tam, kjer mora radi njih znaten del ljudstva životariti ob dnini ali iskati celo v tujini zaslužka, dočim bi se lahko na primernem deležu zemljišča osamosvojili ter razmerno dobro živeli.“¹⁾

Pravilo, da bodi zemlja onega, ki jo

¹⁾ Narodnogospodarski eseji str. 55.

obdeluje ali bi jo rad obdeloval; se sicer skuša uveljaviti potom agrarne reforme, toda to more dovesti k večjemu do trenutnega uspeha. Ako se ne določi glede zemljišč primerna maksimalna meja, bodo nastala tekom par desetletij po agrarni reformi zopet nova veleposestva in klic po novi delitvi se bo kmalu ponovil. Brez primerne maksimalne meje je agrarna reforma prej dobro agitačno sredstvo kot resna socialna reforma. Premožni in bogati sloji bodo vedno umeli zbrati si najlepša zemljišča ter jih strniti v lepo arondirana veleposestva. Denarni premoči kapitala more v tem oziru uspešno kljubovati edinole moč zakona.

Pač pa bi takojšnja določitev primerne maksimalne meje glede zemljišč delo pri

agrarni reformi močno olajšala in poenostavila. Sedanji okorni in dragi državni aparat bo rabil dolgo dobo, predno bo za silo rešil stavljen nalog, z določitvijo maksimalne meje pa bi se agrarna reforma lahko izvršila avtomatično brez posebnih težav in tožba. Trebalo bi le še določiti, da morajo lastniki zemljišč vsa zemljo, kolikor jo imajo preveč, tekom gotove dobe razprodati.

Maksimalna meja glede zemljišč ni torej važna samo kot sredstvo, ki naj pripelje do socialno pravično urejenih razmer, marveč je še posebej pomembna kot najzanesljivejše jamstvo, da se že urejene socialne razmere ne bodo vnovič poslabšale.

(Dalje.)

Obrestna mera.

Namen hranilnic in posojilnic je ta, da služijo članom in njih gospodarski koristi s krediti, ki odgovarjajo njihovu premoženju, njihovi potrebi in ki niso predragi. Hranilnica in posojilnica pomaga članu v stiski in mu preskrbi posojilo po zmernih obrestih; oderuh izrabi stisko bližnjega v svojo korist in mu preskrbi posojilo po najvišjih obrestih in pod najtršimi pogoji.

Pri tem pa je hranilnica in posojilnica vezana na gotovo mejo. Ako hoče dobiti denar od vlagateljev, ga mora obrestovati vsaj v oni višini, kot ga obrestujejo veliki in popolnoma varni denarni zavodi; drugače ne dobi denarja in ne more dajati posojil. Hranilnica in posojilnica se mora torej glede obrestovanja držati srednje krajevne obrestne mere, znižane pač za toliko, kolikor je navada prevaliti na vlagatelje razna bremena, davke in drugo.

Obrestna mera posojil pa je nekoliko visja kot obrestna mera hranilnih vlog, ker

si mora hranilnica in posojilnica s to razliko pokrivati redne stroške (za poslovne knjige, papir, najemnino, pristojbine i. t. d.). Vendar ta razlika pri Raiffeisenovkah ne sme presegati pri nas $1\frac{1}{2}\%$, drugače hranilnica in posojilnica izgubi pravico do davčne prostosti, ki jo zakon priznava Raiffeisenovkam. V največ krajih zadostuje tudi mnogo nižja razlika med obrestno mero posojil in obrestno mero hranilnih vlog, posebno ako ima hranilnica in posojilnica mnogo hranilnih vlog in primerno malo stroškov.

Čim višje so toraj obresti hranilnih vlog, tem višje morajo biti obresti posojil in tem manj izpolnuje hranilnica in posojilnica svoj namen, preskrbeti svojim članom kar najcenejši kredit.

Pa ne samo posojila po čim nižjih obrestih, temveč tudi po kolikor mogoče stalnih obrestih mora svojim članom pre-

skrbovati kreditna zadruga. Za člana, ki je vzel posojilo, je važno, da so njegove obveznosti glede dolga in obresti nekaj stalnega, da je zavarovan pred skoki in kapricami denarnega trga, da lahko računa z gotovimi in znanimi mu obresti.

Pri tem je seveda treba poudariti, „kolikor mogoče“ stalne obresti. Jasno je namreč, da se v doglednem času razmere v gospodarstvu spremenijo in same po sebi upravičujejo spremembo obrestne mere in da se v takem slučaju tudi združni denarni zavodi ne bodo ustavljali spremembi tudi ne povišanju obrestne mere, ker vendar še ne predstavljajo združni denarni zavodi in združni kapital take sile, ki bi stala popolnoma izven vplivov denarnega trga. V takih slučajih je edino pametno računati s spremembo, drugače se bodo hranilne vloge tajale in nazadnje popolnoma raztajale.

Zadnjega pol leta je prišlo na denarni trg neko gibanje, ki po svojih znakih odgovarja verižništvu v trgovini, špekulaciji. Ista umazana konkurenca, ista mrzličnost, isto navijanje obrestne mere preko vseh pametnih mej se opazuje na denarnem trgu. Kot je pomanjkanje blaga rodilo verižništvo, tako je pomanjkanje denarja rodilo navijanje obrestne mere. Ker primanjkuje denarja, konkurirajo denarni zavodi pri iskanju denarja s poviševanjem obrestne mere in na prvi pogled se zdi to čisto nekaj naravnega in zdravega. Ni pa tako, če pogledamo bliže.

Pri zviševanju obresti so namreč nekateri zavodi precej širokopotezni in zvišujejo obresti do višine, ki že pogreša gospodarske uvidevnosti. Kapital, ki mora plačevati čezmerno visoke obresti, mora pa onemu, ki si ga je izposodil, nesti čezmerno visok dobiček, mora biti zaposlen v špekulaciji. Čezmerno visoke obresti ženejo torej k špekulaciji, ker trgovec, ki plača visoke obresti, mora špekulirati, drugače ne izhaja.

Špekulacija, verižništvo pa je zvezano z nevarnostjo, z rizikom in sicer vedno večjim, čimbolj se razmere bližajo normalnim. Verižniki ribarijo, dokler je voda kalna, ko se ustali, se poskrijejo. Zdi se vsaj, da se vedno bolj bližamo urejenim razmeram v politiki in gospodarstvu; z druge strani se pa sliši vseobča tožba radi zastoja v industriji. Blaga je prej na vse strani manjkalo in dobavljali so ga le verižniki za strašne cene. Sedaj blago zastaja in za verižnike ni več posla. Iz tega razloga se more pričakovati, da bo tudi obče pomanjkanje denarja kmalu prenehalo.

Obče pomanjkanje denarja je tudi na združno disciplino vplivalo neugodno; tudi v združništvo je bila zanešena obrestna konkurenca. Vlagateljem se zdijo obresti, ki jih plačuje hranilnica in posojilnica, prenizke, češ da pri tem ali onem zavodu lahko dobijo več. Celo hranilnice in posojilnice so začele pošiljati na zvezo vprašanja radi obrestne mere in včasih zelo odločne zahteve za zvišanje, češ ta in ta banka nam predlaga toliko in toliko. Bil je to čas preizkušnje združne discipline, ki jo na žalost mnogi niso srečno prestali.

Nekateri združniki in nekatere zadruge so čisto pozabili pri misli na dobiček, kaj je namen združništva. Pomagati gospodarsko slabim, zjediniti male ljudi ter delati v njih prospeh po krščanskem načelu, za to so zadruge, ta cilj je bil pred očmi velikim apostolom združništva. Zadruge bi se morale vedno zavedati, da imajo vsopredno s skrbjo za gmotni prospeh članov tudi skrb za нравno povzdigo.

Pri obrestni politiki se bo združna zveza varovala skokov in nepremišljenih sprememb. Skladno namenu bo držala srednjo pot, da z ene strani kredita potrebni, gospodarsko slabi ljudje ne padejo v roke oderuhom in da ne bodo plačevali visokih

obresti in čezmerne provizije, da pa z druge strani vlagateljji dobijo primerne obresti.

Onim, ki niso zadovoljni z zadružno obrestno mero, bi pa svetovali, naj poskusijo enkrat dobiti posojilo pri tistih denarnih zavodih, ki jim danes ponujajo višje obresti in bodo videli, kakšna je razlika med obrestno mero hranilnih vlog in obrestno mero posojil. Zadružništvo pa ima držati to razliko čim največ mogoče nizko, kolikor zahtevajo stroški.

Oni, ki danes denar nalagata in se pritožujete čez nizke obresti, lahko pridete prav kmalu v položaj, da si boste morali izposojevati. Ako se odpoveste zvezi danes, ne kličite jo na pomoč v sili, ne hodite k njej za posojilom! Zadružne dolžnosti in

pravice slonijo na vzajemnosti; dolžnost pa je pred pravico. Le kdor danes za skupno stvar nekaj žrtvuje in se za zadružne namene zadovolji z nižjimi obrestmi, si pridobi pravico, da v sili dobi pomoč in v potrebi posojilo po srednjih obrestih.

In še moment varnosti je danes posebno važen! Zadružništvo stoji na stališču vzajemne pomoči in zato v nesreči morajo prispevati druge zadruge iz svojih rezervnih zakladov. Spomnite se na anekdoto o bankirju. Izkušenega bankirja so vprašali klienti, kje nalagati denar, na kar jim je bankir s svoje strani stavil vprašanje: „Ali želite dobro jesti ali mirno spati?“

To vprašanje ima dandanes poseben pomen in je vredno, da o njem razmišljate.

□ □ □ □ □ □ ZADRUŽNIŠTVO. □ □ □ □ □ □

Zadružništvo v Sloveniji leta 1920. V letu 1920. je bilo pri registracijskih sodiščih v Sloveniji vpisanih 107 novih zadrug in sicer v Ljubljani 44, v Novem mestu 32, v Celju 17 in v Mariboru 14. Od teh novih zadrug imajo vse samo slovensko tvrdko, ruzun ene, ki je bila osnovana v Kočevju ter ima slovensko in nemško tvrdko. Dve od teh novih zadrug (Lesninarska zadruga v Šmarjeti v Rožu in konsumno društvo v Št. Jakobu v Rožu) sta prišli kasneje vsled plebiscita pod Nemško Avstrijo.

Med novimi zadrugami je največ nabavnih in prodajnih (konsumnih) namreč 54 in sicer v okolišu registracijskega sodišča v Ljubljani 19, v Novem mestu 21, v Celju 7, v Mariboru 7. Med njimi je pretežno kmetijskih 34 in 16 uradniških „Samopomoči“.

Kreditnih zadrug je bilo ustanovljenih 6, dalje 1 mlekarska, 6 elektrostrojnih, 6 za vnovčevanje leša, 1 pašniška, 6 stavbinskih,

2 trgovski, 1 zdraviliška, 1 delavska pekarna in 21 obrtnih. Kolikor smo mogli presoditi po objavah v uradnem listu, je med obrtnimi zadrugami 11 produktivnih, 10 pa za skupno nabavo in prodajo.

Ob tako nenavadno velikem številu novih zadrug se nehote vsiljuje vprašanje, ali se je ob ustanovitvah postopalo s potrebno previdnostjo in prevdarnostjo. S precejšno gotovostjo se more domnevati, da se je marsikatera zadruga osnovala pre nagljeno in ne upošteva težkoč, ki so združene z zadružnim poslovanjem. Zlasti velja to o raznih obrtnih in o konsumnih zadrugah, ki so se ustanovile največ vsled težav, ki jih je povzročilo prehodno in labilno stanje v trgovskem prometu in vsled oderuških cen. Toda četudi bo marsikatera konsumna zadruga prisiljena slej ali prej opustiti svoje delovanje, toliko je gotovo, da se je tej organizaciji ogromnega števila

konstumentov vsaj deloma posrečilo doseči, da niso šle cene raznim potrebščinam še bolj navzgor. Kot posebnost je omeniti, da je bilo samo v mestu Ljubljana ustanovljenih 18 zadrug, med njimi največ obrtnih.

V likvidacijo je v letu 1920 stopilo 23 zadrug, od teh 19 slovenskih in 4 nemške. Likvidiralo je 7 kreditnih zadrug, 2 konsumni, 2 mlekarški, 8 živinorejskih, 1 vinarska, 1 za vnovčevanje lesa, 1 stavbinska in 1 tiskovnz (založniška). Med 4 nemškimi likvidiranimi zadrugami so 3 kreditne in 1 biko-rejska zadruga, vse v okolišu okrožnega sodišča v Mariboru.

Iz zadružnega registra je bilo l. 1920 izbrisanih 14 zadrug vse zaradi dovršene likvidacije, med njimi 11 slovenskih in 3 nemške. Izbrisane so bile 3 kreditne, 4 konsumne, 2 mlekarški, 1 živinorejska, 1 strojna, 1 stavbinska, 1 tiskovna in 1 obrtna zadruga.

Zadružni tečaj v Celju. Zadružna zveza je priredila v Celju od 13. do 17. decembra 1920 že drugi tečaj, ki je jako lepo uspel. Stalno je bilo na tečaju udeleženi 11 zadrug, oziroma podružnic in sicer: Kmetijska zadruga Račje, Gospodarski zadrugi Celje in Ormož, Kmetijske nabavne in prodajne zadruge Laško, Oplotnica in Solčava, Kmetijsko konsumno društvo Šmarje pri Jelšah, Kmetijsko društvo Rečica ob Savinji in odsek celjske Gospodarske zadruge Stari trg pri Slov. Gradcu. Udeleženci so brez izjeme pazljivo in vstrajno sledili posameznim predavanjem, ki so zavzela vsak dan 8 ur.

Predavalo se je predvsem knjigovodstvo in sicer enostavno z uvedbo primanote, kar je za naše zadruge nekaj novega in nadalje dvostavno z ameriškim žurnalom. Napravila se je tudi bilanca po obeh načinih.

Nadalje se je predavalo o najvažnejših določbah zadružnega zakona in pravil, o delovanju in sejah načelstva ter nadzor-

stva, o občnih zbiorih; o delokrogu poslovanja in tajnika ter sploh o ustroju in poslovanju gospodarskih zadrug.

Zadnji dan je bil namenjen predvsem funkcionarjem gospodarskih zadrug. Zastopnike t. j. člane načelstva oziroma nadzorstva so poslale malone vse gori omenjene zadruge. Razgovor, katerega sta vodila ravnatelj Gospodarske zveze g. Dular in g. dr. Ogrizek, je bil predvsem o blagovnih centralah ter o skupnem nakupu in skupni prodaji.

Brezdvomno je, da bo tečaj rodil lepe sadove, zlasti pri onih, katerim zadružništvo, bodisi uprava ali knjigovodstvo že prej ni bilo tuje.

Zadružni pouk v letu 1920. Podobno zgoraj navedenemu tečaju v Celju je Zadružna zveza priredila v preteklem letu še štiri take tečaje z istim namenom in vspremem in sicer v Ljubljani, Novem mestu, Mariboru in Celju (prvi). Zanimanje je bilo vedno živahno in udeležba povsod velika.

Poleg tedenskih tečajev se je priredilo mnogo enodnevnih zadružnih okrožnih sestankov, ki so bili propagandnega in organizatoričnega značaja. Otvarjali so se ti sestanki s predavanjem tajnika ali kakega revizorja, na kar je sledil razgovor o raznih potrebah in težavah zadrug, o katerih so želeli pojasnil udeleženi funkcionarji. Dva taka sestanka sta bila n. pr. v Murski Soboti (21. oktobra 1920) in Dolnji Lendavi (20. oktobra 1921).

Pouk o zadružništvu in zadružnem knjigovodstvu se je uvedel po prizadevanju Zadružne zveze tudi v semenišču v Ljubljani in na orgljarski šoli. Ta pouk se je vršil tudi v „Jugoslovanski strokovni zvezi“.

Zadružništvo bo gotovo imelo v bližnji bodočnosti od tega velike koristi in bo trud in stroški, ki jih nalaga Zadružni zvezi vzdrževanje tega pouka, v prid mnogim zadrugam.

Zadružna šola. 7. decembra 1920 se je pričela v Ljubljani Zadružna šola, ki bo trajala do konca aprila 1921.

Na šoli se poučujejo predmeti obče trgovskega predvsem pa zadružniškega značaja in sicer: zadružništvo in zadružno pravo, zadružno knjigovodstvo, menično pravo, promet, trgovsko zemljepisje, trgovsko računstvo, vodstvo kreditnih zadrug, vodstvo gospodarskih zadrug in slovenščina.

Udeležencev je 20 rednih in 2 izredna. Vzrok maloštevilne udeležbe je gotovo ta, da je jako težko ali celo nemogoče dobiti učencem stanovanje in prehrano po primerni ceni. Da ni Zadružna zveza priskočila na pomoč večini učencev ter jim pred vsem preskrbela stanovanje, bi bila udeležba še manjša.

Zadružna gospodarska banka. Na inicijativo in s sodelovanjem Zadružne zveze v Ljubljani se je osnovala Gospodarska banka. Ustanovni občni zbor se je vršil dne 21. junija 1920. Višina delniške glavnice je bila določena prvotno na 4 milijone kron, toda se je po sklepu občnega zbora z dne 9. julija 1920 zvišala na 8 milijonov kron. Isti občni zbor je tudi sklenil zaprositi finančno ministrstvo za dovoljenje, da se sme zvišati delniška glavnica na 24, kasneje pa na 48 milijonov kron. Delnice se glase na prinosca in so izdane v zneskih po 400 K. Za ravnatelja banke je upravni svet imenoval dr. Ivana Slokar.

Na občnem zboru dne 9. julija 1920 se je sklenilo, trdiko predrugčiti tako, da se sedaj glasi: Zadružna gospodarska banka.

Pri tem zavodu je udeležen v veliki večini denar naših zadrug, katerim se je z ustanovitvijo banke izpolnila dolgoletna želja, da se zadružna organizacija izpopolni z lastnim bančnim podjetjem. Na ta način bo našim zadrugam omogočeno, lažje dobiti stike z denarnim trgov.

S 1. januarjem t. l. sta začeli poslovati

podružnici Zadružne gospodarske banke v Somboru in v Splitu.

Tej novi ustanovi našega zadružništva želimo, da bi postala močna opora zadružnih ciljev.

Glasilo Zadružnog Saveza u Splitu. Početkom nove godine Zadružni Savez u Splitu počet će ponovno da izdava svoje glasilo pod naslovom „Zadrugar“. List će se baviti zadrugarstvom i narodnim gospodarstvom i to u glavnom s praktičnog gledišta, te će donositi sve ono, što našeg seljaka kao gospodara može da zanima: vijesti o sajmovima i tržištima, o cijenama proizvoda, upute gdje se mogu dobiti gospodarske potrepštine, uspjesi raznih grana poslovanja u drugim zemljama itd. List je u glavnom namijenjen težačkoj ruci, te će stoga biti pisan načinom lakim i puku razumljivim. Osim zadrugarskih uputa i gospodarskih vijesti donosit će kratke članke i vijesti o svemu što može našeg malog čovjeka da prosvjetli i da razvije njegovu građansku i narodnu svijest, te da udovolji njegovim duševnim potrebama.

List će izlaziti dva puta mjesečno na 8 stranica. Godišnja cijena bit će mu K 40.— na pol i četvrt godine razmjerno. Pojedini broj K 2.—.

Prvi broj će izići početkom siječnja, pak onda redovito svakog 1. i 15. u mjesecu.

Davek na poslovni obrat in pridobitne zadruge. Na osnovi člena 127 začasnega fin. zakona je minister za finance osvobodil nekatere kmetijske zadruge od plačevanja davka na poslovni obrat.

Med drugimi je finančno ministvo z odlokom od 24. t. l. štev. 2501 oprostilo plačanja davka na poslovni obrat (promet) Zadružno zvezo v Ljubljani in vse zadruge, ki so članice Zadružne zveze v Ljubljani.

Da se pa izogne zlorabi te osvoboditve, je finančni minister sedaj odredil, da so zadruge, ki so bile do sedaj tega davka oproščene, za bodoče pri carinarnicah oproščene poslovnega davka za uvoz le pod pogojem, ako imajo za vsak poseben uvoz predhodno dobrenje finančnega ministrstva. Kar se pa tiče izvoza produktov in predmetov prehrane, plačajo pri tem davke na poslovni obrat tudi kmetijske zadruge. Prošnje za posebna predhodna odobrenja pri uvozu se naslove na generalno direkcijo neposrednih davkov.

Slovanska zadružna kmetijska komora v Pragi se snuje z namenom, da pre-

vzame zastopanje interesov zadružništva vseh slovanskih plemen in zajedno informativno delo in posredovanje med člani. — Člani slovanske zadružne komore morejo biti samo zveze kmetijskih ali kreditnih zadrug. Poleg zastopniške in informativne naloge bi prevzela tudi direktno trgovske operacije, uvoz in izvoz blaga. — Včlanjene zveze bi si izmenjavale vse publikacije, bi proučevale vzajemno uredbo zadružništva, poslovanje, revizijo, gospodarske razmere, trgovino, transport, zakonodajo itd. ter bi na podlagi pridobljenega znanja in izkušenj lahko mnogo preuredile in mnogo novega uvedle v prid kmečkemu ljudstvu.

© © © © © GOSPODARSTVO. © © © © ©

Ekonomska in finančna konferenca.

Po § 6. rapalske pogodbe med Jugoslavijo in Italijo sta se obe državi obvezali, da skličeta v dveh mesecih od dne, ko stopi ta pogodba v veljavo, konferenco, sestavljeno iz kompetentnih strokovnjakov obeh držav.

Ta konferenca poda v najkrajšem času obema vladama točne predloge o vseh vprašanjih, vplivajočih na upostavitev najsrčnejših ekonomskih in finančnih razmer med obema državama.

Rok za to konferenco gre hitro h koncu in jugoslovanska vlada zbira kompetentne strokovnjake za skupno konferenco, ki bo v Beogradu; Slovenijo naj bi zastopala dva strokovnjaka.

Ker so predlogi, ki zadevajo upostavitve ekonomskih in finančnih razmer, posebno velike važnosti za zadružništvo — Zadružna zveza sama zgubi z Rapalsko pogodbo 112 zadrug — članic, od katerih je 52 kreditnih zadrug — je tudi Zadružna

zveza podala svoje želje in predloge posebno glede obračuna in bodočih stikov z zgubljenimi zadrugami trgovski in obrtni zbornici in deželni vladi za Slovenijo, ki zbirate material za naše strokovnjake.

Jasno je namreč, da se morajo te konference udeležiti najodličnejši strokovnjaki in da morajo imeti pri rokah obširen material v podkrepitev svojih predlogov, ker bo gotovo Italija zastopana po prvih strokovnjakih in upa, pritisniti nas obširno tudi gospodarsko kakor nas je pritisnila politično. Poleg tega si dela Italija velike upe na naše žitnice in italijanski trgovci že računajo, koliko tisoč vagonov pšenice in koruze in koliko živine se bo dobilo iz Jugoslavije in kako bo Italija lepo prodajala svoje industrijske izdelke v Jugoslavijo. To bi bile one „najsrčnejše ekonomske in finančne razmere“, o katerih govori pogodba in o katerih sanjajo italijanski želodci.

Usoda 20 % zneskov, ki jih je država zadržala pri kolkovanju bankovcev. Ob

priliki kolkovanja kronskih bankovcev je država zadrževala 20% zneske, katerih svota je dosegla približno 920 milijonov kron. V proračunskem načrtu za l. 1920/21 je predvideno, da se imajo vse priznanice, ki se glase na več kot 1000 K, spremeniti v stalne 3% državne zadolžnice, ki se bodo amortizirale do 31. decembra 1930.

Priznanice pa, ki se glase na manj kot 1000 kron, se izplačajo najpozneje do 1. aprila t. l.

Državna kovalnica denarja. Naša država nima lastne državne kovalnice za kovinski denar t. j. drobiž. Ta drobiž je država za to naročila iz Nemške Avstrije in že dolgo obelajo, da drobiž „kmalu“ pride. Sedaj se naša država bavi z načrtom, da osnuje lastno državno kovalnico za drobiž. Za ureditev elektrolitične tovarne in kovalnice bi bilo potrebno okoli 80 milijonov kron po načrtih, ki jih je izdelal dr. Ključenko.

Revizija carine in trošarine. Gospodarsko finančni odsek ministrstev je sklenil izvesti revizijo carin, trošarine in železničnih tovornih tarifov. Najbrže bodo znižane postavke, ki se tičejo domače industrije. Predhodno pa bodo pozvane trgovske in obrtne zbornice, da predložijo svoja mnenja.

Monopolna taksa na sladkor. Po vse mogočih predlogih in načrtih glede državnega monopola za sladkor je naposled država mesto monopola uvedla monopolno takso, ki je stopila v veljavo s 14. januarjem t. l. Vzrok, da se je opustila misel monopola za sladkor, je silno padanje cen sladkorja na svetovnih trgih. Da se tudi pri nas cena kolikor mogoče izenači s ceno na svetovnih trgih, je gospodarski komite skle-

nil, da se pusti svoboden uvoz in svobodna prodaja sladkorja in da ves sladkor bodisi uvožen, bodisi pridelan v državi, plača poleg državne trošarine po 8 K za kilogram še monopolno takso, ki znaša tudi 8 K za kilogram. V naši državi znašajo torej davki na sladkor 16 K za kilogram, to je ravno toliko, kolikor je drugod cena samega sladkorja. Ker se pri nas porabi okoli 7500 do 8000 vagonov sladkorja, bo dobila država s tem davkom (trošarino in monopol. takso) približno 1200 do 1280 milijon. let. dohodkov.

Iz zveze jugoslovanskih sladkornih tovarn. Sladkorne tovarne v Jugoslaviji so ustanovile v Beogradu Zvezo za zaščito in za razvoj sladkorne industrije „v korist države“.

Socializacija rudnikov. Cene premoga vedno rastejo in grozijo obrti in veliki industriji. Države pripravljajo načrte o socializaciji rudnikov, da preprečijo to opasnost.

Ustanovitev Mestne banke v Ljubljani. Ljubljansko mestno zastopstvo je odstopilo finančnemu odboru predlog, da napravi potrebne načrte za ustanovitev komunalne banke. Ta banka bi imela skrbeti za velike komunalne in socialne potrebe modernega mesta kot n. pr. kanalizacija, zgradba mestne tržnice, mestnih uradov in stanovanj, za koje naprave so potrebni veliki krediti.

Kolkovanje vlog na registracijska sodišča. Zaradi zvišanja kolkovnih pristojbin je treba kolkovati:

- a) vloge (prošnje, predloge) za izbris članov načelstva, ali za vpis novih odborov, ali za vpis premembe pravil, ali za vpis likvidacije s kolkom za 12 kron;
- b) priloge k takim vlogam za vsako polo s kolkom za 2 K.

Vabilo na redni občni zbor

**Hravnice in posojilnice
pri Sv. Jakobu ob Savi,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. marca 1921 ob 3. uri
popoldne v posojilniščnem prostoru.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobrenje rač. zaključka za leto 1920.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje
na istem mestu in po istem dnevnem redu
drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne
glede na število navzočih članov.

**Vabilo na XII. redni občni zbor
Kmečko-delavske hranilnice in posojilnice
v Trbovljah,**

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. marca 1921 ob 8. uri
dopoldne v uradni sobi.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika zad-
njega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Čitanje revizijskega zapisnika.
4. Čitanje in odobrenje računskega za-
ključka za leto 1920.
5. Volitev načelstva in nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje
na istem mestu in po istem dnevnem redu
drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne
glede na število navzočih članov.

Vabilo na občni zbor

Živnorojske zadruge v Čemšemiku,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. februarja 1921.

Dnevni red:

1. Likvidacija zadruge.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje
na istem mestu in po istem dnevnem redu
drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne
glede na število navzočih združnikov.

Vabilo na občni zbor

**Kmetijske nabavne in prodajne zadruge
v Gornji Straži,**

registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 3. februarja 1921 ob 9.
uri dopoldne v združni pisarni.

Dnevni red:

1. Poročilo načelnika.
2. Poročilo blagajnika.
3. Poročilo tajnika.
4. Poročilo nadzorstva.
5. Sklepanje o razdelitvi dobička.
6. Prememba pravil.
7. Poslovni red.
8. Dozvoljena volitev načelstva.
9. Volitev nadzorstva.
10. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem
času ne bil sklepčen, vrši se pol ure ka-
sneje na istem mestu in po istem dnevnem
redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal
ne glede na število navzočih članov.

Poziv.

**Kmetijska nabavna in prodajna za-
druga v Kranju, r. z. z o. z.,** se je po skle-
pu občnega zbora z dne 6. decembra 1920
razdružila in prešla v likvidacijo. Likvidatorji
so došedanje člani načelstva.

Upniki zadruge se pozivljajo, naj pri-
javijo svoje terjatve pri zadrugi.

Kranj, dne 18. decembra 1920.

Kmetijska nabavna in prodajna zadruga
r. z. z o. z. v likvidaciji.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice
v Št. Vidu nad Ljubljano,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 27. februarja 1921 ob 3. uri
popoldne v cerkveni dvorani.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za leto 1920.

4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijskega društva v Selcih,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 6. marca 1921 ob pol 4. uri
popoldne v prostorih Društvenega doma.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Hranilnice in posojilnice na Prihori,
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 19. marca 1921 po večer-
nicah v posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Vabilo na redni občni zbor
Kmetijskega društva v Borovnici,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,
ki se bo vršil dne 20. februarja 1921 ob 8.
uri dopoldne v gostilni „Pri godcu“.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občnem zboru.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1920.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in po istem dnevnem redu drug občni zbor, ki bo veljavno sklepal ne glede na število navzočih članov.

Poziv.

Živinorejska zadruga v Borovnici, re-
gistrovana zadruga z omejeno zavezo, je
vsled sklepa občnega zbora z dne 25. ja-
nuarja 1920 stopila v likvidacijo.

Upniki zadruge se pozivljajo, naj pri-
javijo svoje terjatve pri zadrugi.

V Borovnici, dne 26. julija 1920.

Živinorejska zadruga v Borovnici
r. z. z. o. z. v likvidaciji.